

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

תיק 1133121/5

ב"ה

בבית הדין הרבני האזורי תל אביב יפו

לפני כבוד הדיינים:

הרב ישראל שחור, הרב דניאל כ"ץ, הרב נפתלי הייזלר

(ע"י בא כוח עו"ד איתן קוהלי)

התובעת: פלונית

נגד

(ע"י באי כוח עו"ד עטרה שינברגר
ועו"ד אריאל שריג)

הנתבע: פלוני

הנדון: חיוב בכתובה למרות ויתור עליה במסגרת הסכם שלום בית ולחילופין גירושין

פסק דין

בפני בית הדין סיכומי הצדדים בעניין הכתובה.

הצדדים נשואים כארבע שנים, ולהם ילדה.

הצדדים חיים בפירוד מזה כשנתיים. הבעל פתח תיק גירושין והאישה פתחה תיק שלום בית.

עד לשלב זה האיש נושא בהוצאות הדיור של האישה והילד, ומשלם את מלוא השכירות על פי צו שהוצא על ידי כבוד הראב"ד בהחלטה מיום ה' באלול תשע"ח (16/08/2018) כדלקמן:

לצדדים קבוע דיון ליום 16/11/18.

עד למועד הדיון אני מוציא צו למדור ספציפי בדירת המגורים ברחוב [...], ועל הבעל להמשיך לשלם את דמי השכירות החודשית עד למועד הדיון.

הצו לא בוטל עד עתה, והבעל ממשיך לשלם את דמי השכירות במלואם.

בית הדין כבר קבע בפסק דין מיום כ"ד באדר ב' תשע"ט (31/03/2019) שעל הצדדים להתגרש, ותשלומי המדור הללו יפסקו עם הגירושין, אולם הצדדים לא התגרשו.

לאחר ערעור בבית הדין הגדול נקבע שם בהחלטה מיום ט"ו בשבט תש"פ (10/02/2020):

בהמשך לאמור, ולאור התנגדות האישה להתגרש בשלב זה, ולאור הפירוד הממושך, בית הדין הנוכחי פונה לכבוד בית הדין האזורי להחיש את הדיון בתביעת האיש להתגרש, שיכלול גם דיוני הוכחות, ובמקביל ידון בביטולו של הצו למדור ספציפי מכאן ולהבא ולמפרע.

לאחר קבלת ההכרעה בתביעות אלו יהיו הצדדים רשאים להגיש ערעור מחדש בהתאם לנהלים.

התקיימו שני דיונים, לאחר דחיות רבות מטעם הצדדים, הן בקביעת הדיונים והן בהגשת הסיכומים, הוגשו לבסוף סיכומים.

תצוין החלטת בית הדין מהדיון האחרון שניתנה ביום כ"ז בתמוז תש"פ (19/07/2020):

בפני בית הדין הופיעו הצדדים ובאי כוחם.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הצדדים נשואים ולהם בן קטין, חיים בפירוד למעלה משנתיים. הם התגוררו בדירה שכורה עד לפרידה.

הבעל פתח תביעת גירושין והאישה תבעה שלום בית ולחילופין גירושין עם כתובה.

בפני בית הדין בהרכבו הקודם עמדה בקשה למדור ספציפי ובהחלטה מ-8/18 ניתן צו למדור ספציפי, ונקבע שעל הבעל לשלם את דמי השכירות של הדירה עבור האישה. גובה השכירות - 5,000 ₪. עניין הילד מתנהל בבית המשפט לענייני משפחה.

בית הדין דן הורה שעל הצדדים להתגרש וסגר את תביעת שלום בית.

אולם בית הדין הותיר את המדור ספציפי על כנו עד לסידור הגט.

הצדדים פנו לבית הדין הגדול ושם נקבע שעליהם לשוב לבית הדין דן ולהמשיך לקדם הליך בירור בעניין חיוב בגט, תשלום הכתובה, וכן תשלום המדור מכאן ולהבא ולמפרע.

בית הדין קיים שני דיונים בנושא, כמו כן קיים משא ומתן עם הצדדים, שכן אין ספק שבמקרה דן הסכמות בין הצדדים עולות עשרת מונים על הכרעה משפטית, ואילו הצדדים היו משכילים להיענות להצעות הפשרה היו חוסכים לעצמם עגמת נפש.

גם כעת היה מעדיף בית הדין אילו הצדדים היו משכילים וסוגרים את הויכוח הכספי ביניהם בהסכמה, ללא צורך בהחלטה שיפוטית, (כמובן שחוסר הסכמה לא יהווה עילה לדחיית הסיכומים בעת הנקבע).

דיון והכרעה

בית הדין סבור שבמקרה דן שבו הצדדים חיים בפירוד זמן רב והאיבה ביניהם גלויה לעין כל, ובית הדין אף שלח אותם ליועצת נישואין והיא קבעה שאין סיכוי לשלום בית, הרי שנותר להכריע בעניין הכתובה.

בהיעדר הסכמות על הצדדים להגיש סיכומיהם בעניין הכתובה. לנוכח העובדה שהבעל מעיקר הדין חייב בכתובה שהוא שטר התחייבות לכל דבר עליו חתם הבעל תחת החופה, על כן עליו לפתוח בסיכומים ולהציג את עמדתו מדוע לדעתו הוא אינו חייב בתשלום הכתובה.

על הבעל להגיש סיכומיו בתוך שלושים יום, כולל ימי פגרה, האישה תגיש סיכומיה בתוך שלושים יום שלאחר מכן כולל ימי פגרה. הבעל יוכל להגיב בתוך עשרה ימים כולל ימי פגרה.

עד כאן ההחלטה הנ"ל.

הסיכומים נכתבו בארוכה ובית הדין ינקוט בדרך קצרה.

טענות האיש

ראשית, מלין שלא ניתנה לו הזכות להביא את מלוא ההוכחות לדבריו.

לגופו של עניין, לדבריו האישה היא זו שגרמה לגירושין בהתנהגותה, היא תקפה את הבעל באלימות מילולית ופיזית ויש לו הקלטות על כך. הוא מציינ בפירוט מספר אירועים מתאריכים רבים, אשר הוקלטו ותומללו. לטענתו, עניין שלום הבית הוא טקטיקה בלבד.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בנוסף, לצדדים הסכם ממון שאושר ב-30/11/17, דהיינו כשנה וחצי אחר נישואיהם בבית המשפט לענייני משפחה, ולפיו האישה זכאית להטבות רבות: הרכב יישאר בידיה, מתנות חתונה מאביה, ביטוח לאומי של הבת מהלידה, הכנסות שלה מהעבודה ומאביה, ומאידך היא מוותרת על כתובתה.

לנוכח האמור בהסכם הממון האישה מחלה על כתובתה. צוינו בסיכומים פסקי דין המגבים וויתור זה ונותנים לו תוקף.

טענות האישה

האישה מפרטת את המשברים שהיו בזמן הנישואין, ולדבריה חתימת ההסכם הייתה מהלך מתוכנן מתוך לחץ על האישה בכדי להפסידה.

1. האישה מלינה על הדרך בה פנה אליה הבעל הן בדיונים והן בסיכומים שלא שמר על כבודה.
2. לפי ההסכם נדרש טיפול זוגי, והבעל הכשיל אותו.
3. אף שהצדדים הופנו על ידי בית הדין לד"ר נעמי כהן, גם שם הבעל מנע טיפול מצידו.
4. הבעל מורד באישה ואין לו כל עילת גירושין.
5. בא כוח האישה האריך להסביר את יסוד דין כתובה העומד על תוקפו.
לעניין טענות הבעל על מחילת כתובה, משיבה האישה כדלהלן:
 - א. ההסכם נחתם תחת לחץ. האישה עברה הפלה (ה.ע-כאותה עת) ועמדה תחת אולטימטום של הבעל.
 - ב. בעניין הכתובה בית המשפט נעדר סמכות, שהרי עניין הכתובה הוא בסמכותו הייחודית של בית הדין.
 - ג. לדעתו, בית הדין דנן וגם בית הדין הגדול הביעו בעניין ההסכם את דעתם שאין מחילה כזו בתוקף.
 - ד. בנוסף, הבעל הפר את ההסכם בכך שלא הלך לטיפול זוגי לפחות לחמש פגישות.
 - ה. כך גם נוסח ההסכם הוא שהאישה תמחל, כך שכעת היא לא מחלה.
 - ו. לפי ההלכה היא לא יכולה למחול.
 - ז. וגם בכתובתה נאמר שהיא לא תוכל למחול, ואם היא תמחול מחילתה תהא בטלה כחרס.
 - ח. המחילה הייתה רק על עיקר הכתובה ולא על תוספת הכתובה.
 - ט. לעניין טענות הבעל שהכתובה נפרעה על ידו במסגרת ההסכם, הרי שההיפך הוא הנכון, מטרת ההסכם הייתה להגן על הבעל שהוא האמיד בין השנים. הרכב שהועבר על שם האישה היה מלכתחילה רכב שניתן במתנה לאישה בלבד כאשר לבעל יש את הרכב שלו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

י. הפסיקות שצורפו על ידי האיש אינם תואמות למקרה דנן, היות והנשים במקרים הללו קיבלו כסף רב מה שאין כן במקרה דנן בו האישה נושלה מנכסי הבעל. ובפסק דין אחד שצוטט אף האישה קיבלה בסוף סכום מסוים מהכתובה.

יא. האישה מצטטת מהתמלילים שהוגשו על ידי הבעל ולדבריה מהם עולה רצונה העז של האישה בשלום בית אמיתי. כך גם היא מכחישה בתוקף ניסיון להאשים אותה שהיא רוצה כתובה וכל מטרתה היא כספית בלבד.

יב. לעניין התמלילים המכילים כחצי שעה הקלטות, מדובר בתמונה חלקית וערוכה היטב, שגם החלקים הלא נעימים שבה הם חלק טבעי מעליות ומורדות שקיימים בין כל בני זוג. חלק מהאמירות היו כתגובות לדברים קשים של הבעל והתעללות מצידו.

יג. מציגה תכתובות של התנצלויות שלו. המוכיחים לדבריה את דבריו הקשים.

תגובת האיש

טוען שלנוכח סירוב האישה לקיים דיון הוכחות נוסף היא לא יכולה להעלות טענות עובדתיות כנגד האיש כאשר טענות היו מתגלות בדיון הוכחות בבית הדין כטענות שקר. הוא מוסיף טענות כנגד האישה בתחומים אישיים שונים.

ההתנצלות שצורפה הייתה מתחילת הנישואין טרם עמד הבעל על אופייה הבעייתי.

לעניין ההסכם, ביטולו מחייב פנייה לערכאה שאישרה אותו.

היא הייתה מיוצגת על ידי עורכי דין מטעמה בחתימת ההסכם.

דיון והכרעה

בראשית הדברים נעיר על תמיהה החוזרת ועולה בכתבי הסיכומים, לפיה, אם הצדדים כתבו בהסכם שהם מתחייבים להתגרש, מדוע בכלל מתקיימים דיונים בעניין בבית הדין, ואף הוגשה תביעה נזיקית על ידי הבעל על הפרת ההסכם לבית המשפט.

בית הדין מבהיר, שנושא הגירושין אינו בסמכות בית המשפט וממילא גם התחייבות להתגרש המופיעה בהסכם אינה בתוקף ויש בה אף מניעה הלכתית, כך גם תביעה נזיקית העולה בעקבות ההפרה לא רק שאין לה בסיס אלא היא גם נוגדת את ההלכה ויש לבטל את התביעה בעניין עיכוב הגט טרם סידורו.

שני נושאים עיקריים עומדים על הפרק

1. שלילת הכתובה בעקבות ויתור עליה בהסכם "שלום בית".

2. שלילת הכתובה עקב התנהגות האישה.

1. שלילת הכתובה בעקבות ויתור עליה בהסכם "שלום בית"

ההסכם שהונח בפני בית הדין אושר בידי בית המשפט, אשר על כן אנו פוטרים עצמנו מלדון בתוקפו, ככל שיש שאלה בעניין ביטול או שינוי ההסכם הרי שאין בית הדין מהווה הערכאה המוסמכת לדון בדברים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

תפקידנו כעת בשלב זה לבחון כיצד ההסכם מתקיים במסגרת הנוכחית שבין הצדדים.
ואלו הסעיפים הנוגעים לענייננו בהסכם:

8. פרוד מרצון

8.1 מובהר ומוסכם ומוצהר בזאת כי כל אחד מבני הזוג יהא רשאי לפי שיקול דעתו ועל פי בחירתו להפסיק את החיים המשותפים בהודעה בכתב שתימסר על כך לצד האחר (להלן "הודעת הפירוד")

8.2 מוסכם על הצדדים כי 100 ימים לאחר יום הודעת הפירוד הינו "יום פקיעת הנישואין לכל דבר ועניין הקשור בתנאי הסכם זה בן הזוג האחר מסכים ומתחייב כבר עתה כי אם וככל שתימסר לו הודעת הפירוד כאמור לא תהיינה לו תביעות או טענות ממין וסוג כל שהוא כלפי מוסר הודעת הפירוד למעט בהקשר ביצוע הוראות הסכם זה

8.3 כמו כן בן הזוג האחר מסכים ומתחייב כי ככל ותימסר לו הודעת הפירוד וחלפו מאה ימים מיום מתן הודעת הפירוד לא יסרב למתן קבלת גט והסכמתו זו לא תהיה מותנית בדבר מבלי לגרוע מהזכות של כל צד ע"פ תנאי הסכם זה והאישה תמחל על כתובתה.

8.4 כן מתחייבים הצדדים להופיע בבית הדין הרבני במועד הראשון שייקבע לשמיעת תביעת הגירושין ולכל מועד אחר שייקבע וכן להופיע בבית הדין הרבני במועד הראשון שייקבע לסידור הגט ולביצועו.

9. שיקום החיים המשותפים והנישואים

9.1 מקבל ההודעה רשאי לבקש את החיים המשותפים ו/או הנישואין בעזרת גורם מקצועי מוסכם (להלן "המסייע לשיקום הנישואין") בהעדר הסכמה בין בני הזוג בבחירת המסייע לשיקום הנישואין, ימונה המשקם לשיקום הנישואין על יד מי מטעם "האגודה הישראלית לטיפול במשפחה ובנישואין ולחינוך בחיי המשפחה" או כל ארגון אחר אשר יבחרו בו הצדדים באותה עת.

9.2 בני הזוג מתחייבים להופיע בפני המסייע לשיקום הנישואין לכל הפחות בפני המסייע לשיקום הנישואין לכל הפחות למשך חמש פגישות.

שני תחומים נידונו ביחס לסעיפים אלו.

1.האם קיים החלק המחייב פנייה לייעוץ נישואין.

2.האם יש תוקף לויתור על כתובה ובאיזה חלק מהכתובה מדובר.

1.לגבי פנייה לייעוץ נישואין, הרי שבית הדין דגן כבר חיווה דעתו בהחלטות קודמות שלנוכח פניית הצדדים לד"ר נעמי כהן והגעתה למסקנות ברורות, אין כל מקום לקיים חמש פגישות במסגרת "שיקום חיי הנישואין", ובכל ייעוץ נוסף שכזה, ובכך קיים חלק זה של ההסכם.

2. נושא הויתור על הכתובה עולים בו מספר עניינים:

א. כלפי איזה חלק של הכתובה מדובר- עיקר הכתובה דהיינו מאתיים זו שערכם היום בסביבות אלף ₪, או תוספת הכתובה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב. האם תופס וויתור על כתובה במסגרת ערכאת בית המשפט ושלא אושר על ידי בית הדין.

ג. הוויתור סותר את ניסוח הכתובה שכל מחילה תהא בטילה כחרס.

ד. האם יש כאן וויתור שהרי נוסח ההסכם הוא "והאישה תמחל על כתובתה".

בעניין זה אכן נכתבו מספר פסקי דין שחלק מהם צוינו בסיכומים.

נקבע מספר הנחות יסוד:

ראשית, מחילה באופן עקרוני היא בעלת תוקף בלא קניין ובלא צורך במעמד של בית דין, אשר על כן אף שאין בית המשפט מוסמך להכריע הכרעה משפטית בעניין הכתובה, הרי שעצם המחילה שנערכה בפניו היא בעלת תוקף היות והיא נעשתה, ובלא קשר לערכאה שאישרה אותה (שו"ע, אבן העזר סימן קה, ה).

לגבי היקף הכתובה עליה מדובר, הלכה פסוקה היא "תוספת כתובה ככתובה", ובסתם מחילה הכל בכלל (שולחן ערוך, אבן העזר, סו, ז).

היות ואסור לשהות בלא כתובה הרי שחלק מהכתובה אינו מתבטל אם מחמת שהמחילה לא חלה או שיש לכך תוקף מתחדש, אולם המחילה שבטילה, או שאין לה תוקף ויש לכתוב כתובה חדשה במקומה היא רק על עיקר הכתובה (שו"ע שם, סעיף ג' וב"ש ס"ק י').

אולם עולה השאלה האם ניתן למחול כנגד התנאי שנכתב בכתובה שבו נאמר במפורש שגם אם תהיה מחילה זה יהיה כחרס.

בעניין זה יש מקום לפרט: אכן מנהג בני ספרד להוסיף בכתובות שלהם ניסוח המונע מחילת כתובה. המנהג קדום וכבר הוזכר בתשובות הבית יוסף (דיני כתובות סי' ד') והמבי"ט (א, ב').

הפוסקים תמהו מה הוא תוקפו של התנאי. הבית יוסף מעיר בתשובתו שיש לו גמגומי דברים אם מחלה, האם המחילה תהיה בתוקף ואם יש קניין על הכתובה. הוא מבאר שיתכן שאמנם המחילה חלה אבל חיוב הכתובה מתחיל מחדש מיד לאחר מכן.

חריג אחד עליו מדברים הפוסקים והוא העולה מלשונו של התנאי, שככל והאישה באה בהסכמתה וויתרה על כתובתה, הרי שאין בתנאי זה בכדי לבטל את הוויתור על הכתובה שנעשה מרצונה המלא, וכל מטרתו של התנאי הוא למנוע מציאות של אילוץ מצד הבעל לגרום לאישה לוותר על כתובתה. כך גם כתב בפשטות הבית יוסף בעצמו באותה התשובה וכן נקטו חבל פוסקים שלאחריו.

בעניין תוקפו של התנאי הזה פורסמו גם מספר פסקי דין בבית הדין הרבניים, וגם בהם עולה המתח בין שני הקטבים. מחד במספר פסקי דין נאמר שאכן התנאי בכתובה מונע את מחילת הכתובה, כך נקטו הרב אוריאל לביא, הרב חיים בזק והרב יוסף יגודה (תיק מספר 6/1977/6) וכן מצינו בעוד פסקי דין, ומאידך במספר פסקי דין הודגש גם גורם ההסכמה של האישה מרצונה הטוב כסיבה לקבל את מחילתה. הבית יוסף עצמו ציין במקרה שלו שהיה זה הרצון של האישה למחול בכדי לקבל מהבעל התחייבות שלא יישא אישה אחרת, כך שלא נדרשת הוכחה של ממש שהאישה באה מרצון לחתימת ההסכם ודי בכך שתהיה עסקה מסוימת בין הצדדים בהסכם בכדי שהמחילה תיחשב מחילה מרצון שאינה באילוץ הבעל.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

במקרה דנן, הרי האישה חתמה על ההסכם בבית המשפט, ועולה השאלה האם בהסכמה או שלא בהסכמה. האישה מציגה את חתימת ההסכם כדבר שנעשה מתוך לחץ של הבעל ולדבריה היא נאלצה לחתום עליו, הבעל טוען שההסכם מקנה טובות רבות לאישה ומפרט את הדברים.

בפועל בית הדין אינו נכנס לעובי הקורה שכן ברור שההסכם נחתם על ידי הצדדים ואושר בבית המשפט לאחר בדיקת הנתונים והאיוון שבהסכם.

נעיר עוד, שיש לדון בחתימת בעל אשכנזי על כתובה ספרדית ואין כאן המקום להרחיב.

לעניין השאלה האם הנוסח במקרה דידן הוא נוסח של מחילה שתקף על פי ההלכה, ואם כך נעייין בלשון השטר: "ככל שתימסר הודעת הפירוד... והאישה תמחל על כתובתה". לכאורה נוסח זה אכן אינו קובע מחילה כעת, כי אם יש בו הסכמה למחילה עתידית לכשיגיע הזמן. ואף אם היה קניין בהסכם יש גם לדון בזה בעניין "קנין דברים" (רמ"א, חו"מ, רג, א) מאידך כשיש מנהג ברור יתכן שיש לכך תוקף ויתכן אף שלפי המנהג, הנוסח מתפרש באופן המועיל (אמרי ברוך שם, וראה בספר "הסכם ממון" להגר"י גולדברג פרק ז).

סוף דבר על פניו ההסכם עשוי להיות מחייב הלכתית.

אולם בפועל, האישה אינה מסכימה להתגרש ללא הכתובה, וכאמור בפתח דברינו עניין הגירושין הוא רק בסמכות בית הדין, ומשכך יש לה את הזכות לקבוע האם היא מתגרשת ובאלו תנאים, והיא תובעת את כתובתה כתנאי לגט, אם היא זכאית לה.

שלילת הכתובה עקב התנהגות האישה

לאחר העיון בטענות הבעל והאישה והראיות שהוגשו, אם נמצא את הדברים, עולה שיש בדברי האישה גידופים למכביר כנגד הבעל, והאישה תירצה זאת בתירוצים שונים.

בית הדין דנן כבר הרחיב בעבר בעניין קללות כעילה להפסד כתובה (תיק מספר 1110763/10), ולמסקנת הדברים נקבע שבקללות לבד אין בכדי לגרום להפסד כתובה.

אולם שאלת היסוד בתיקים מעין אלו היא מי הגורם לגירושין (על יסוד דברי הטור אבן העזר סימן קיח ועוד), בעוד האישה עומדת בתוקף מול בית הדין בטענה של "שלום בית" הרי שעל פניו הקרע בין הצדדים הוא מוחשי ביותר ומשמעותי, ונראה שטענה זו אין לה על מה להישען.

היות והשאלה האם הבעל בהתנהגותו גורם לפירוק הבית, או שמא האישה בהליכותיה ובהתנהגותה גרמה לקרע, אינה ניתנת לבירור של ממש, וגם שמיעת כל הקלטות שבידי הצדדים מתחילתן ועד סופן תשאיר אותנו בנקודת הספק, הרי שראוי להתחשב בה בהכרעה כגורם לפשרה.

לאחר העיון בכתובה ובנתוני התיק בית הדין סבור שיש לחייב את הבעל בכתובה של 120,000 ₪. ובנוסף כל תשלומי המדור שהבעל שילם לה עד היום יישארו בידי האישה, כחלק מסכום הפשרה על הכתובה.

בית הדין יוציא פסק דין לגירושין ויקבע מועד בהקדם לסידור הגט.

ניתן לפרסם לאחר השמטת פרטים מזהים.

ניתן ביום י"ב בשבט התשפ"א (25/01/2021).

הרב נפתלי הייזלר

הרב דניאל כ"ץ

הרב ישראל שחור

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

יתכנו שינויי ותיקוני עריכה